

**ANTON COȘA, *CATOLICII DIN FARAOANI*,
ONEȘTI, EDITURA MAGIC PRINT, 2007, 220 p.**

„(...) fiecare loc de pe pământ are o poveste a lui, dar trebuie să tragi bine cu urechea ca s-o auzi și trebuie un dram de iubire ca s-o înțelegi” (Nicolae Iorga) (p. 8) se pare că este una din afirmațiile la care dl.prof.dr. Anton Coșa a meditat îndelung și pe care a încercat să o concretizeze. Dovezile acestei constatări sunt cele 9 volume (uncle în colaborare), studiile și articolele publicate până în prezent.

Monografia **Catolicii din Faraoani**, alături de celelalte publicații dedicate comunităților catolice, reprezintă încă un pas înainte în stabilirea originii și devenirii populației catolice din Moldova, aspecte intens cercetate de autor.

Lucrarea debutează cu o **Prefață** (p. 5-6) semnată de către Pr.mons.dr. Petru Mareș, în care este relevată importanța existenței unei monografii a satului Faraoani și care subliniază că, deși din punct de vedere al documentelor existente s-a concluzionat că satul ar avea peste 500 de ani, el este de fapt mult mai vechi. Ca puncte de sprijin pentru această afirmație, părintele folosește Cimitirul din Faraoani, mai exact faptul „că locuitorii acestui sat au trăit în jurul acestui cimitir dat fiind faptul că din antichitate biserica era în centrul localității, înconjurată de cimitir”, și apoi faptul că în „locul deosebit de bun din punct de vedere economic (...)” și conștiința locuitorilor din Faraoani „nu există ideea că ar fi venit de undeva (...) că de când e lumea a fost acolo (...)” (p. 5). În continuare sunt amintite tipurile de documente care vorbesc despre satul Faraoani și anume cele mai numeroase care sunt de ordin bisericesc, apoi cele laice oferite de călătorii străini care au vizitat aceste ținuturi și nu în ultimul rând documentele oferite de localitate prin intermediul primăriei și a școlii proprii, precum și cele existente în arhivele statului.

Lucrarea continuă cu o **Introducere** (p. 7-11), în care autorul își motivează scopul demersului său: „Această carte am dorit să fie un prim contur, o punte între adevărul prezentului care există prin adevărul trecutului și prefigurează adevărul viitorului. (...) Am dorit să facem cunoscut (...) elementele identității catolicilor din Faraoani (...)” (p. 9); „(...) să creionăm o imagine cât mai sugestivă și fidelă a istoriei comunității catolice din Faraoani și să o proiectăm cât mai clar în ochii cititorului (...)” (p. 10). Această parte a lucrării se încheie cu mulțumiri aduse celor care au fost „alături în demersurile privind publicarea acestei cărți” (p. 11).

În prima parte a lucrării intitulată **Așezare geografică** (p. 13-14) autorul prezintă amplasamentul comunei „în partea estică a României, în zona centrală a Moldovei, pe dealurile din partea dreaptă a culoarului Siretului, la aproximativ 14 km depărtare, spre sud-vest de municipiul Bacău” (p. 13), componența comunei, respectiv satele Faraoani și Valea Mare, fiecare din ele având mai multe sectoare de sat, vecinătățile și principalele căi de comunicație. O necesară hartă însoțește această parte a lucrării (p. 14).

În capitolul **Repere istorice și demografice** (p. 15-27) sunt evidențiate condițiile care au condus la „aparitia de așezări omenesti pe teritoriul actualei comune

Faraoani” (p. 15). Aflăm că prima atestare documentară a toponimului se găsește într-o lucrare publicată de călugărul iezuit Samuel Timon, unde se arată că „husiții, nu numai sași, ci și unguri din Transilvania au fugit din țară în anul 1420 și s-au așezat aici (...) ungurii la Faraoani (...) și în alte localități învecinate”. „Faptul că husiții au ales printre altele satul Faraoani ca loc de stabilire demonstrează că aici era deja o putemică comunitate catolică (...) aceștia s-au îndreptat de regulă către asemenea comunități sperând în atragerea lor la noua credință pe care o propovăduiau” (p. 15). Referitor la numele satului „Faraoani” autorul precizează că a fost căutată forma primară a cuvântului, aceasta fiind „forró”, devenind patronim în forma „Forró”, fiind de fapt un nume al „stăpânului viitorului sat” (p. 16), care a fost adaptat din punct de vedere fonetic. În ceea ce privește motivul existenței populației în acest loc, se afirmă că „Prezența acestui Forró și a locuitorilor catolici din viitorul sat Faraoani o punem în legătură cu eforturile regalității maghiare de a consolida trecătorile Carpaților în condițiile invaziei mongole în 1241 (...) creării de detașamente militare pentru apărarea mărcii înființate de Ludovic cel Mare în Moldova, dar și cu evenimentele care au condus la întemeierea statului medieval moldovenesc” (p. 18), alături de alte motive de natură economică și socială. Autorul consideră „că populația transilvăneană venită în Moldova (din diferite motive) era eterogenă din punct de vedere etnic, cuprinzând români, secui, unguri, sași. Domnii Moldovei le acordă o serie de privilegii, iar aceștia nu ezită firesc, să sprijine noua autoritate” (p. 18). Din punctul de vedere al autorului, „nu putem vorbi, în ceea ce-i privește pe locuitorii catolici din Moldova (implicit din Faraoani) de un grup etnic distinct, de o comunitate etnică aparte, ci de un grup religios, de o comunitate religioasă, care, având o origine etnică eterogenă (dar cu o majoritate românească certă) s-a regăsit într-o formă socială uniformizată prin *liantul unificator al religiei catolice*” (p. 18). Următoarele pagini ale acestui capitol menționează principalele documente interne moldovenești în care este amintit toponimul Faraoani și aduc informații despre religia romano-catolică, numărul de locuitori, situația economică și cadrul natural al comunei așa cum au fost văzute și percepute de cei care au străbătut aceste ținuturi de-a lungul timpului.

Urnează un capitol denumit **Elemente de organizare teritorial-administrativă** (p. 29-34) din care aflăm că actuala comună Faraoani este formată din satele Faraoani și Valea Mare, deși inițial a existat un singur sat „așezat la gura văii pârauului Valea Mare, în jurul bisericii din cimitirul de azi” (p. 29), situație care a durat până la sfârșitul secolului al XVII-lea, când „vatra veche a satului a fost părăsită, formându-se două noi așezări” (p. 29), care au persistat până azi. De asemenea, suntem informați că începând cu secolul al XVII-lea mai apar și alte toponime, pe lângă acela de Faraoani, impuse de noii emigranți. Capitolul se încheie cu o prezentare a celor mai importante momente care au jalonat evoluția acestor toponime (p. 30-34).

În cadrul capitolului **Organizarea ecleziastică** (p. 35-42) sunt reliefate aspectele legate de viața spirituală a comunității. Autorul amintește aici că „localitatea Faraoani este una dintre cele mai vechi așezări catolice din Moldova”; precum și că „rezistența în fața prozelitismului husit nu o putem concepe decât prin existența unei

instituții religioase puternice (...)” (p. 35). Capitolul este dedicat, în special, prezentării evoluției bisericilor din comună și descrierii acestora. Astfel, citim că prima biserică din lemn a comunității există și astăzi în cimitirul actual din localitate încă din 1435, care are drept patron spiritual pe Sfântul Martin. Mai este specificată o altă biserică construită între 1722-1744, cu ocazia așezării locuitorilor pe vetrele actuale ale satelor comunei, avându-l ca patron pe Sfântul Anton de Padova. O altă biserică este evocată pe colina care desparte satele, a cărei construcție a început în 1820, folosită de locuitorii ambelor localități până în 1858-1860, când a fost dărâmată. Urmărind cursul evoluției bisericilor din Faraoani constatăm că între anii 1860-1865 a fost construită o nouă biserică, dar care cu timpul a devenit neîncăpătoare, de aceea în anul 1930 s-a pus piatra de temelie a unei noi biserici închinată Sfântului Anton de Padova, dată în folosință cultului abia în 1965. În ceea ce privește satul Valea Mare, se precizează că este atestată o primă biserică în anul 1832, închinată Duhului Sfânt, care va fi dărâmată ulterior pentru a fi construită, între anii 1922-1926, o nouă biserică care există și astăzi, având drept patron pe Sfântul Mihail. În finalul capitolului sunt enumerați preoții-parohi care au slujit în parohia Faraoani începând cu anul 1780 până în prezent, precum și cei din parohia Valea Mare începând cu anul 1953, când a fost înființată această parohie prin dezmembrare de la Faraoani și este prezentat un recensământ al credincioșilor din ambele parohii.

În următorul capitol al lucrării, **Coordonate etnografice** (p. 43-67), autorul proiectează „cadru etnografic al acestui univers rural” (p. 43) din perioadele mai îndepărtate până astăzi. Sunt analizate aspecte referitoare la structura locuinței din punct de vedere al arhitecturii și se precizează „faptul că în actuala comună Faraoani casele se încadrează în tipul casei tradiționale românești, cu (...) tendințe către edificarea de construcții contemporane cu trăsături specifice” (p. 43), iar interiorul „conservă tezaur de ștergere, scoarțe, lăicere și păretare” (p. 45). De asemenea, portul popular „se integrează costumului tradițional românesc” (p. 47). În ceea ce privește obiceiurile calendaristice, ne sunt descrise cele din preajma Crăciunului, „Lăsatul Secului”, Florii, Paști, Rusalii, precum și pelerinajele făcute cu prilejul anumitor sărbători. Referitor la ocupația de bază a locuitorilor se subliniază că „a fost și este agricultura” (p. 51), urmată de creșterea animalelor și prelucrarea lemnului. Tot în acest capitol sunt creionate și obiceiurile vieții de familie „care cunosc o evoluție din ce în ce mai evidentă către păstrarea și conservarea acelor practici spectaculare” (p. 57) legate de naștere, căsătorie și înmormântare.

Capitolul **Misionari catolici despre Faraoani** (p. 69-99) continuă prezentarea comunității, relatările lor fiind: „unul dintre cele mai prețioase capitole din istoria acestei așezări (...)” (p. 69). Aici sunt inserate documente în ordine cronologică, de la 30 septembrie 1588 până la 10 decembrie 1858, cu menționarea locului de proveniență și edițiile în care au fost publicate.

Ziarul parohiei Fraoani (p. 101-137) este următorul capitol al lucrării care cuprinde „informații zilnice privind istoria, etnografia, viața religioasă, viața cotidiană a locuitorilor catolici din Faraoani și Valea Mare, ori a comunităților catolice din vecinătate” (p. 101), scrise sub forma unui jurnal, începând cu anul 1910 până în 1952 de către pr. Iosif Tălmăcel.

Autorul notează într-un capitol distinct, intitulat **Recensăminte. Statistici** (p. 139-148), un recensământ al familiilor și credincioșilor începând cu anul 1641 până în 1947, un recensământ fiscal făcut de armata țaristă între 1772-1774, precum și o statistică a eroilor din comună.

Urmărind firul lucrării ajungem la **Liber Status Animarum** din 1781 (p. 149-180), în care este prezentat primul recensământ eclesiasitic de acest tip și, la ultimul capitol, la **Breviar arhivistic** (p. 181-195), în care semnatul volumului a așezat în ordine cronologică documentele existente care vorbesc despre actuala comună Faraoani începând cu anul 1615 până în 1815.

Dacă la începutul lucrării autorul a conturat prin intermediul **Introducerii** scopul demersului, la sfârșit adaugă o **Încheiere** (p. 197-200) din conținutul căreia se poate extrage esența publicației „Cartea (...) urmărește istoria locuitorilor de pe teritoriul actualei comune Faraoani (...)” (p. 197).

Volumul se încheie cu o serie de fotografii (p. 203-217), care surprind „momente din viața de astăzi sau de odinioară a catolicilor din Faraoani și Valea Mare” (p. 201).

Se poate concluziona că lucrarea **Catolicii din Faraoani** reușește să întărească afumația făcută de marele istoric Nicolae Iorga, citată la începutul prezentării, adică și „locul” numit Faraoani „are o poveste a lui”, și încearcă să demonstreze că: „(...) cei care fac istoria sunt tocmai oamenii, pe ei trebuie să îi avem în vedere întotdeauna în demersurile noastre științifice” (p. 11). Cartea oferă informații deosebit de interesante atât pentru cercetători cât și pentru publicul larg, răspunzând în același timp la anumite întrebări referitoare la originea localnicilor din Faraoani și, de ce nu, poate fi privită ca o provocare.

Manuela Ghiurcă